

PRÓZA PUBLICISTICKÁ A POLITICKÁ

Po lipanské porážce utichly zbraně, ale neztratil na své síle ideologický boj. Proto stále trvá v literárním životě dominantní postavení aktuálně zaměřené prózy a v její oblasti stojí na prvním místě próza věnovaná otázkám politickým. Této tvorby přibývalo zejména v dobách naplněných rozhodnými událostmi, jako byla volba krále Jiřího nebo odboj katolického panstva proti králi po zrušení basilejských kompaktát papežem. Lze v ní tedy sledovat celý politický vývoj, neboť nebylo snad důležitější otázky, na kterou by nereagovala; přesto však by nebylo správné oceňovat publicistiku a politickou prózu pouze pro její hodnotu dokumentární a nevidět v ní hodnoty literární. Nelze ji ovšem hodnotit podle mechanického srovnání s uměleckými prostředky vypracovanými v umělecky náročné zábavné próze předhusitské doby, ale musíme její výrazové prostředky chápat i oceňovat z hlediska funkce, které sloužily. Z tohoto hlediska je publicistická a politická próza polipanského období dobře zvládnuta a znovu dokazuje vyspělost tehdejšího kulturního prostředí.

Oblast politické prózy také názorně ukazuje, jak v té době ustupovala latina ve veřejném životě. Shledáváme se již pravidelně s překlady latinsky koncipovaných próz, i když někdy mají ráz překladů jen pracovních. Přitom začíná vzrůstat vliv latiny ve stylu, a to svědčí o pronikání humanistického vkusu, jehož počátky nacházíme v kanceláři krále Jiřího (např. u Řehoře z Heimburka, † 1472).

PRÓZA PUBLICISTICKÁ

Publicistická próza doprovázela všechny významné události a v jejím vývoji lze pozorovat několik vln. První vlna se zvedla hned po rozbití revolučního hnutí. Tehdy nastoupila reakční strana do literární ofenzivy, obviňujíc husitství ze všech pohrom, které způsobila válka, a nanášejíc barvy se zevšeobecňující jednostranností. Vznikaly tak rozhořčené soupisy vin, soustřeďující se především na nejpřednější a nejznámější osobnost poválečného utrakvismu, na zvoleného arcibiskupa Jana Rokycanu. Jejich účelem bylo předem zmařit případné potvrzení Rokycany od papežské kurie. – Nová vlna agitační literatury se zvedla v souvislosti s připravovanou volbou Jiřího za krále. Vášnivé literární projevy neustaly však ani po zvolení Jiřího králem „dvojího lidu“ – byl totiž zvolen hlasy utrakvistickými i katolickými. Na Jiřího spolu s Rokycanou směřují nové útoky katolické strany, při čemž se s katolickými Čechy spojovali i Němci. Vrcholu dostoupily literární útoky na krále a utrakvismus v druhé polovině šedesátých let, kdy byl Jiří Římem odsouzen a prohlášen za sesazeného (1466) a kdy doma proti němu vypukl otevřený boj. Proti útokům, vedeným výbojnou reakční menšinou, bránila se ovšem utrakvistická strana stejnými literárními zbraněmi.